

**Chambre des représentants
de Belgique**

SESSION ORDINAIRE 1998 - 1999 (*)

27 JANVIER 1999

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code d'instruction
criminelle en vue de rationaliser la
procédure devant la cour d'assises**

AMENDEMENTS

au texte adopté par la commission
(Doc. n° 1085/12)

N° 52 DE MM. **BOURGEOIS** ET
VANDEBOSSCHE

Art. 27bis (nouveau)

Insérer un article 27bis, libellé comme suit :

«Art. 27bis. — A l'article 355 du même Code sont
apportées les modifications suivantes:

1. à l'alinéa 1er, les mots «, même par corps» sont
supprimés;

2. l'alinéa 2 est supprimé.».

Voir:

- 1085 - 96 / 97:

- N° 1 : Proposition de loi de MM. Reynders, J.-J. Viseur et
Duquesne.
- N°s 2 à 9 : Amendements.
- N° 10 : Rapport.
- N° 11 : Texte adopté par la commission de la Justice - article
77 de la Constitution.
- N° 12 : Texte adopté par la commission de la Justice - article
78 de la Constitution.

(*) Cinquième session de la 49ème législature

**Belgische Kamer
van volksvertegenwoordigers**

GEWONE ZITTING 1998 - 1999 (*)

27 JANUARI 1999

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Wetboek van
Strafvordering teneinde de
rechtspleging voor het hof van
assisen te stroomlijnen**

AMENDEMENTEN

op de tekst aangenomen door de commissie
(Stuk nr. 1085/12)

Nr. 52 VAN DE HEREN **BOURGEOIS** EN
VANDEBOSSCHE

Art. 27bis (nieuw)

**Een artikel 27bis invoegen, luidend als
volgt :**

«Art. 27bis. — In artikel 355 van hetzelfde Wetboek
worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1. In het eerste lid worden de woorden «, zelfs met
lijfswang» geschrapt;

2. Het tweede lid wordt geschrapt.».

Zie:

- 1085 - 96 / 97:

- N° 1 : Wetsvoorstel van de heren Reynders, J.-J. Viseur en
Duquesne.
- N°s 2 tot 9 : Amendementen.
- N° 10 : Verslag.
- N° 11 : Tekst aangenomen door de commissie voor de
Justitie - artikel 77 van de Grondwet.
- N° 12 : Tekst aangenomen door de commissie voor de
Justitie - artikel 78 van de Grondwet.

(*) Vijfde zitting van de 49ste zittingsperiode

JUSTIFICATION

Dès lors que la contrainte par corps a été supprimée par la loi du 31 janvier 1980, il convient de supprimer les passages qui en font mention.

N° 53 DE MM. BOURGEOIS ET VANDENBOSSCHE

Art. 31

Supprimer cet article.

N° 54 DE MM. BOURGEOIS ET VANDENBOSSCHE

Art. 30

Remplacer l'article 382 proposé par ce qui suit :

«Art. 382. — Les arrêts de la cour d'assises portant condamnation de l'accusé par défaut seront signifiés à celui-ci.

Le condamné par défaut pourra faire opposition selon les modalités prévues à l'article 187.».

JUSTIFICATION

Les deux articles proposés sont non seulement traduits dans un mauvais néerlandais, mais c'est en outre à tort que les deux textes ont été scindés en deux articles.

A la lecture du texte, il est à première vue incompréhensible que l'on puisse faire opposition, d'une part, jusqu'à ce qu'il y ait prescription et, d'autre part, jusqu'à ce que la décision ait été exécutée. Le texte ne devient compréhensible que lorsque l'on sait que dans le premier cas, il s'agit de l'exécution de la peine et dans l'autre, de la condamnation civile. La référence à l'arrêt prévu à l'article 368 ne permet toutefois pas d'arriver à une telle conclusion.

L'objectif poursuivi est clair:

Si l'arrêt n'est pas signifié à l'accusé en personne, celui-ci pourra, en ce qui concerne les condamnations pénales, faire opposition dans les quinze jours qui suivent celui où il a eu connaissance de la signification et, s'il s'avère qu'il n'en a pas eu connaissance, jusqu'à l'expiration du délai de prescription de la peine. En ce qui concerne les condamnations civiles, il pourra faire opposition jusqu'à l'exécution de l'arrêt.

Toute précision est toutefois superflue si l'on prévoit que le condamné par défaut pourra faire opposition selon les modalités prévues à l'article 187 du Code d'instruction criminelle.

VERANTWOORDING

Aangezien de lijfswang werd afgeschaft door de wet van 31 januari 1980 verdient het aanbeveling om de passages waar nog sprake is van lijfswang te schrappen.

Nr. 53 VAN DE HEREN BOURGEOIS EN VANDENBOSSCHE

Art. 31

Dit artikel weglaten.

Nr. 54 VAN DE HEREN BOURGEOIS EN VANDENBOSSCHE

Art. 30

Het voorgestelde artikel 382 vervangen door wat volgt :

«Art. 382. — De arresten van het hof van assisen houdende veroordeling bij verstek van de beschuldigde worden aan deze laatste betekend.

De bij verstek veroordeelde kan in verzet komen op de wijze bepaald in artikel 187.».

VERANTWOORDING

De beide voorgestelde artikelen zijn niet alleen in gebrekkig Nederlands vertaald, bovendien werden beide teksten ten onrechte gesplitst in 2 artikelen.

Als men de tekst leest, komt het op eerste aanschouwen onbegrijpelijk voor dat enerzijds verzet kan worden aangekend totdat de verjaring is ingetreden en anderzijds totdat de beslissing is uitgevoerd. Het wordt slechts duidelijk als men weet dat het in het ene geval gaat om de strafuitvoering en in het andere geval om de burgerlijke veroordeling. De verwijzing naar het in artikel 368 bedoelde arrest is echter onvoldoende om hiertoe te kunnen besluiten.

De bedoeling is duidelijk :

Is de betekening van het arrest niet aan de beschuldigde in persoon gedaan, dan kan deze, wat de veroordelingen tot straf betreft, in verzet komen binnen een termijn van vijftien dagen na de dag waarop hij van de betekening kennis heeft gekregen en, indien het niet blijkt dat hij daarvan kennis heeft gekregen, totdat de termijnen van verjaring van de straf verstreken zijn. Wat de burgerrechtelijke veroordelingen betreft, kan hij in verzet komen tot de tenuitvoerlegging van het arrest.

Alle bijkomende tekst is echter overbodig wanneer in de tekst opgenomen wordt dat de bij verstek veroordeelde in verzet kan komen op de wijze bepaald in artikel 187 Sv.

N° 55 DE MM. BOURGEOIS ET VANDENBOSSCHE

Art. 26bis (nouveau)

Insérer un article 26bis, libellé comme suit :

«Art. 26bis. — Dans l'article 343, alinéa 2, du même Code, entre les mots «et accompagné» et les mots «de l'accusé», insérer les mots «de ses assesseurs»,».

JUSTIFICATION

Lorsque l'on a voté la loi du 14 juillet 1931, on a omis de mentionner les assesseurs. Il en résulte que, si un incident devait se produire, la cour ne pourrait pas prendre de décision. Si les assesseurs étaient également présents, la cour pourrait prendre elle-même une décision sans devoir recourir au pouvoir discrétionnaire du président, ce qui, en plus d'être un procédé discutable, implique toujours la réouverture des débats.

N° 56 DE MM. VANDENBOSSCHE ET VANDEURZEN

Art. 36

Dans le 1° proposé, remplacer les mots «l'arrêt de renvoi à la cour d'assises» **par les mots** «l'ordonnance rendue conformément à l'article 133 du Code d'instruction criminelle».

JUSTIFICATION

Il faut pouvoir saisir la chambre des mises en accusation entre le moment où la chambre du conseil prend une ordonnance conformément à l'article 133 du Code d'instruction criminelle et le moment où la chambre des mises en accusation statue en vertu de l'article 231, étant donné qu'il arrive fréquemment qu'un certain laps de temps s'écoule entre ces deux décisions.

Il est logique que l'inculpé puisse introduire une demande de mise en liberté provisoire à partir du moment où il est détenu en exécution d'une ordonnance de prise de corps.

Nr. 55 VAN DE HEREN BOURGEOIS EN VANDENBOSSCHE

Art. 26bis (nieuw)

Een artikel 26bis invoegen, luidend als volgt :

«Art. 26bis. — In artikel 343, tweede lid van hetzelfde Wetboek, tussen de woorden «vergezeld is door» en de woorden «de beschuldigde» de woorden «zijn assessoren», invoegen.

VERANTWOORDING

Bij de invoering van de wet van 14 juli 1931 werd vergeten de assessoren te vermelden. Dit brengt mee dat het hof geen beslissing kan nemen, mocht er zich een incident voordoen. Als de assessoren er eveneens aanwezig zijn, kan het hof zelf een beslissing nemen zonder dat een betwistbaar beroep moet gedaan worden op de discretionaire macht van de voorzitter, die steeds de heropening van de debatten veronderstelt.

G. BOURGEOIS
D. VANDENBOSSCHE

Nr. 56 VAN DE HEREN VANDENBOSSCHE EN VANDEURZEN

Art. 36

In de voorgestelde tekst, in het 1° de woorden «het arrest van verwijzing naar het hof van assisen» **vervangen door de woorden** «de beschikking gegeven overeenkomstig artikel 133 van het Wetboek van Strafvordering».

VERANTWOORDING

Tussen het tijdstip waarop de raadkamer overeenkomstig artikel 133 van het Wetboek van Strafvordering een beschikking wijst en het moment waarop de kamer van inbeschuldigingstelling aanhangig kunnen worden gemaakt, omdat het vaak voorkomt dat tussen beide beslissingen een zekere tijd verstrijkt.

Het is logisch dat de verdachte een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling kan indienen vanaf het ogenblik dat hij aangehouden is ingevolge tenuitvoerlegging van een beschikking tot gevangenneming.

D. VANDENBOSSCHE
J. VANDEURZEN

N° 57 DE M. BOURGEOIS

Art. 23

1) Dans le 1° proposé, supprimer le 7°.

2) Compléter le 2° proposé par l'alinéa suivant :

«La partie civile peut être entendue à tout moment comme témoin sans prêter serment.».

JUSTIFICATION

C'est à juste titre que le débat sur la réforme de la procédure pénale accorde une attention particulière à la situation de la victime. Le droit pénal actuel n'accorde à la victime qu'un rôle de simple spectateur, étant donné qu'elle ne dispose pratiquement d'aucune possibilité de suivre l'enquête de près et d'intervenir de manière active.

Cette situation contraste avec celle de l'inculpé en état d'arrestation, autorisé lui à consulter le dossier répressif et à proposer des actes d'instruction complémentaires. Le projet de loi Franchimont contient quelques propositions visant à améliorer la situation de la victime. Cette proposition tend essentiellement à permettre à la partie civile puisse de consulter le dossier et de requérir des actes d'instruction dès le stade de l'instruction.

Toutefois, ce projet de loi ne se préoccupe pas de la situation de la victime pendant l'instruction à l'audience. Or, cet aspect devrait pourtant aussi être amélioré, étant donné que la partie civile doit généralement adopter une attitude réservée lors de l'examen d'une affaire sur le fond. Bien que le Code d'instruction criminelle n'interdise pas explicitement que la partie civile soit entendue comme témoin, la Cour de cassation estime qu'elle ne peut déposer que dans certaines conditions, partant du principe que la partie civile est considérée comme une «partie» et ne peut par conséquent être entendue sous serment (Cass., 11 janvier 1977, A.C., 526; Cass., 7 avril 1992, A.C., 1991-92, 425).

Cette restriction est lourde de conséquences, étant donné que les déclarations qui ne sont pas faites sous serment à l'audience ne peuvent participer à la preuve (DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Anvers, Kluwer, 1994, 469). Ce n'est que lorsque le ministère public ou l'inculpé ne s'oppose pas à l'audition de la partie civile à l'audience que les déclarations de celle-ci ne peuvent être utilisées comme moyens de preuve (Cass., 11 janvier 1997, o.c.). Il s'ensuit que, pour pouvoir déposer, la victime est toujours tributaire du bon vouloir de son adversaire naturel, l'inculpé, ce qui est difficilement justifiable.

Si elle souhaite être entendue à l'audience, la victime d'un délit est dès lors contrainte de se constituer partie civile le plus tard possible. Dès qu'elle a saisi formellement la juridiction de son action civile, la victime n'a plus la pos-

Nr. 57 VAN DE HEER BOURGEOIS

Art. 23

1) In het voorgestelde 1°, het 7° weglaten.

2) Het voorgestelde 2° aanvullen met het volgende lid :

«De burgerlijke partij kan steeds zonder eedaflegging als getuige worden gehoord.».

VERANTWOORDING

In het debat over de hervorming van de strafprocedure wordt terecht veel aandacht besteed aan de positie van het slachtoffer. In het huidige strafvorderingsrecht heeft het slachtoffer slechts de rol van buitenstaander, vermits het over weinig of geen mogelijkheden beschikt om het onderzoek op de voet te volgen en actief tussen te komen.

Deze situatie contrasteert met de positie van de aangehouden verdachte, die wel in staat wordt gesteld het strafdossier in te kijken en bijkomende onderzoekshandelingen voor te stellen. In het wetsontwerp Franchimont worden enkele voorstellen geformuleerd om de positie van het slachtoffer te verbeteren. De kern van het voorstel is dat de burgerlijke partij reeds tijdens het gerechtelijk onderzoek het strafdossier zou mogen inkijken en onderzoekshandelingen zou mogen vorderen.

De positie van het slachtoffer tijdens het onderzoek ter terechtzitting blijft echter uit het gezichtsveld. Nochtans is ook deze situatie aan verbetering toe, vermits de burgerlijke partij zich bij de behandeling van de zaak ten gronde meestal terughoudend dient op te stellen. Hoewel het Wetboek van Strafvordering niet expliciet verbiedt dat de burgerlijke partij als getuige wordt gehoord, huldigt het Hof van Cassatie de visie dat ze slechts onder bepaalde voorwaarden verklaringen kan afleggen. Het uitgangspunt is dat de burgerlijke partij als een «partij» wordt beschouwd en daarom niet onder de ede mag worden verhoord (Cass., 11 januari 1977, A.C., 526; Cass., 7 april 1992, A.C., 1991-92, 425).

Deze beperking heeft zware gevolgen, vermits verklaringen die zonder eed op de terechtzitting worden afgelegd, niet tot het bewijs kunnen meewerken (DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Antwerpen, Kluwer, 1994, 469). Enkel wanneer het openbaar ministerie of de verdachte geen bezwaar hebben tegen het verhoor van de burgerlijke partij ter terechtzitting, kunnen diens verklaringen als bewijsmiddel worden aangewend (Cass., 11 januari 1977, reeds aangehaald). Dit betekent dat het slachtoffer, om een verklaring te mogen afleggen, steeds aangewezen is op de bereidwilligheid van zijn natuurlijke tegenstrever, de verdachte, wat moeilijk verantwoord kan worden.

Een slachtoffer van een misdrijf dat op de terechtzitting zijn stem wil laten horen, is bijgevolg verplicht zijn burgerlijke partijstelling zo lang mogelijk uit te stellen. Eens het formeel de burgerlijke vordering aanhangig heeft gemaakt, verliest het immers de mogelijkheid als getuige op te tre-

sibilité d'être entendue comme témoin (DECLERCQ, R., o.c. 471). Cette situation pose plus particulièrement problème lorsque la victime a porté plainte avec constitution de partie civile afin de saisir le juge d'instruction. Il est souvent recouru à cette possibilité afin d'attaquer des dossiers que le ministère public a classés sans suite conformément aux options arrêtées en ce qui concerne la politique à suivre.

Cette situation se présentera du reste fréquemment si le projet de loi Franchimont est adopté. Pour pouvoir exercer son droit d'action et son droit de regard, la victime doit en effet s'être constituée partie civile dès l'instruction préparatoire. Si, dans ces cas, la victime a la possibilité d'intervenir à un stade précoce de la procédure, en revanche, elle n'a plus la possibilité de faire des déclarations en tant que «partie» si le suspect s'y oppose. Il n'est dès lors pas exclu que certaines garanties accordées à la partie civile au stade de l'instruction préparatoire ne finissent par affaiblir plutôt que renforcer la position de la victime.

On ne peut toutefois guère justifier que la partie civile ne puisse être entendue comme témoin. S'il est vrai qu'après s'être constituée partie civile, la victime intervient en tant que «partie» au procès- parce qu'elle tente de faire accueillir son action civile - cette situation ne justifie pas en soi l'exclusion de toute déclaration de la partie civile à l'audience. Seules les déclarations faites sous serment pourraient éventuellement susciter des objections, dès lors que l'on peut douter de la capacité de la partie civile à prendre ses distances par rapport à l'affaire et à témoigner sans préjugés. Rien n'empêche toutefois le juge du fond d'entendre la partie civile en qualité de témoin sans imposer de serment.

Afin de créer cette possibilité, il s'impose de renoncer au principe admis par la jurisprudence selon lequel la partie civile ne peut être entendue en tant que témoin précisément parce qu'elle ne peut prêter serment. La présente proposition de loi vise dès lors à permettre à la partie civile de faire des déclarations à tous les stades de la procédure pénale, moyennant la suppression de l'obligation de serment. Le juge pourra ainsi tenir compte des déclarations souvent précieuses de la victime qui décide de saisir une juridiction répressive de son action civile.

den (DECLERCQ, R., o.c., 471). Deze situatie levert vooral problemen op als het slachtoffer een klacht met burgerlijke partijstelling heeft ingediend om de onderzoeksrechter in te schakelen. Van die mogelijkheid wordt vaak gebruik gemaakt om op te komen tegen dossiers die door het openbaar ministerie om beleidsredenen worden geseponneerd.

Deze situatie zal eveneens vaak voorkomen, indien het wetsontwerp Franchimont wordt aangenomen. Om gebruik te kunnen maken van zijn vorderingsrecht en zijn recht op inzage, moet het slachtoffer zich immers tijdens het vooronderzoek burgerlijke partij hebben gesteld. In deze gevallen heeft het slachtoffer wel de mogelijkheid om reeds in een vroeg stadium van de procedure tussen te komen, maar daar staat tegenover dat het slachtoffer als «partij» geen verklaringen meer kan afleggen als de verdachte zich daartegen verzet. Hierdoor is het uiteindelijk mogelijk dat waarborgen die tijdens het vooronderzoek aan de burgerlijke partij worden toegekend, de positie van het slachtoffer eerder verzwakken dan versterken.

De redenen om de burgerlijke partij als getuige uit te sluiten, kunnen echter moeilijk verantwoord worden. Weliswaar treedt het slachtoffer, nadat het zich burgerlijke partij heeft gesteld, als «partij» in het proces op opdat het de toekenning van zijn burgerlijke vordering nastreeft maar deze situatie is op zich geen gegronde reden om elke verklaring van de burgerlijke partij ter terechtzitting uit te sluiten. Enkel wanneer het gaat om verklaringen onder ede zouden eventuele bezwaren kunnen rijzen, vermits er twijfels kunnen rijzen over de mogelijkheid van de burgerlijke partij om afstand te nemen van de zaak en onbevooroordeeld te getuigen. Niets belet de vonnisrechter echter om de burgerlijke partij als getuige te horen, zonder de eed op te leggen.

Om deze mogelijkheid te scheppen, dient te worden afgestapt van het jurisprudentieel aanvaarde principe dat de burgerlijke partij, juist omdat zij geen eed kan afleggen, niet als getuige kan worden gehoord. In dit voorstel wordt daarom aan de burgerlijke partij de mogelijkheid geboden in elke fase van de strafprocedure verklaringen af te leggen, zij het dat de eedverplichting wordt weggelaten. De rechter kan op die manier rekening houden met de vaak waardevolle verklaringen van het slachtoffer dat besluit zijn burgerlijke vordering voor het strafrecht aanhangig te maken.

G. BOURGEOIS